

oken má složitou subtilní profilaci z drobných oblounů a výžlabů, při vnějším okraji je uplatněn hruškový tvar. Pod okny probíhala po celé délce budovy kordonová římsa, ze které zůstal dochován konstruktivní článek zapuštěný do zdi, vystupující část je osekána. Na římsu navazoval šikmý bankál oken, nad ním pokračovala parapetní zídka vysoká asi 50 cm; subtilní ukončující římsa parapetu protíná na bocích obloun okenního ostění a přepíná ještě sousední vyžlabený článek. Na parapet zřejmě dosedaly i pruty nesoucí kružbu, ta však byla vylámana při renesanční přestavbě domu. Tato úprava porušila rovněž vrcholy oken. Z dochovaných částí lze rekonstruovat zakřivení archivolt, které tvoří půlkruh, a předpokládáme, že ve vrcholu byl zalomen. Na meziokenních pilířích v horní části mezi archivoltami oken jsou do zdiva zapuštěny mělké niky, ve vrcholu porušené; pod nimi a po jejich stranách prozrazují osekané kameny, že je podpírala konzola, nesoucí patrně skulpturu, a tato plastika byla podle obrysu otlučených bočních částí rozvinuta i do stran, patrně zvířecím motivem, přesahujícím až na první hruškový článek okenního ostění.

Renesanční přestavba vytvořila z monumentálního gotického paláce dvě obytná patra a do gotických okenních otvorů vložila dvě podlaží sdružených oken. V zazdívce bylo použito mnoha fragmentů z porušené výzdoby paláce a lze předpokládat, že její otevření by přineslo řadu zajímavých poznatků.

Nad hlavní římsou se nachází zcela prosté průčelí třetího patra, které bylo všeobecně pokládáno za klasicistní nástavbu ze třicátých let 19. století. Průzkum ověřil, že pod patnácticentimetrovou přízdívkou je zachována celá spodní část renesanční atiky, jejíž bohatou a náročnou konstrukci zachycuje ještě pohled od A. Sachettiho z roku 1820. Jsou dochovány i půlkruhovité niky, okenní otvory však zvětšila klasicistní přestavba, která snesla také horní štíty atiky.

Monumentální architektura gotického paláce vyžaduje, abychom se v budoucnu k tomuto objektu vrátili a vyřešili uplatnění těchto významných nálezů, dokumentujících výstavnost a výtvarné bohatství středověké Prahy.

STAROMĚSTSKÉ

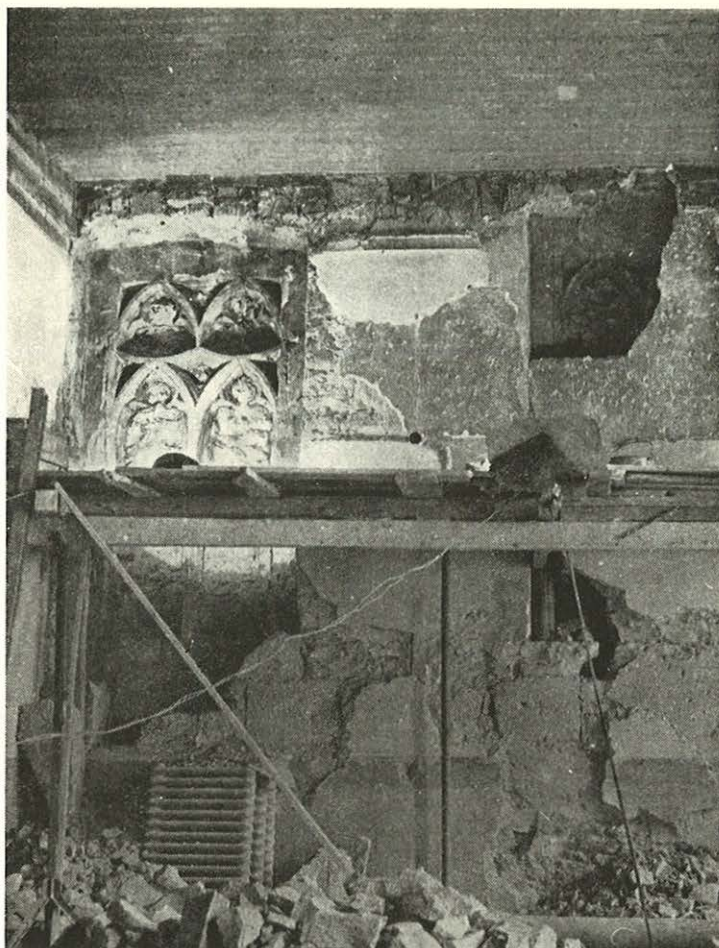
DOMY

Ale ani architektura měšťanských domů nezůstávala pozadu. Přináší o tom doklady řada nálezů z poslední doby.

HUBERT JEČNÝ

Zprávy o Millesimovském paláci čp. 597/I v Celetné ulici na Starém Městě, kde je umístěna studovna marxismu a leninismu, proběhly již tiskem. Odkrytá gotická kružbová okna v prvním patře, zachovaná téměř nedotčeně, jsou prvá toho druhu, která byla zjištěna v pražských měšťanských domech. Obdobná okna jsme odkryli i ve druhém patře, zde se však kružba nedochovala a dosa-

Čp. 597/I Celetná ulice — detail severního kružbového okna při odkrývání. Snímek: Vladimír Uher

vadní využití místností nedovolilo je uplatnit. Tyto nálezy dávají představu o výstavnosti pražských obytných domů a o jejich rozsahu.

V Husově ulici na Starém Městě je stále rozepřen dům čp. 156+229/I. Jeho průčelí je staticky narušeno tíhou vysokých renesančních štítů. Před stavebním zabezpečením byl zde rovněž proveden hloubkový průzkum a pod silnou přízdívkou, která měla za pozdně barokní úpravy vyrovnat zalomení uliční čáry, ukázalo se původní středověké průčelí zděné z gotických cihel; podříznuté spáry jsou červeně obarveny. V levé polovině domu je velká půlkruhová slepá arkáda vyklenuta z tvarovaných cihel, vnitřní ustupující stěna byla prolomena okny. V pravé polovině domu jsou fragmenty kamenných oken. Druhá gotická stavební úprava objektu zvýraznila spáry bílým štukem, vystupujícím z líce cihel-

Čp. 597/I Celetná ulice — kružbová gotická okna. Snímek: Jitka Janatková

ného zdiva. Renesanční přestavba mimo vyzdvižení obou štítů zakryla průčelí omítkou s ornamentální barvenou výzdobou. Pak následovaly ještě pozdně barokní a pozdně klasicistní úpravy, které však pod svým povrchem dochovaly historický stav sahající do románského období, neboť ve svém nitru ukrývá někdejší přízemí románského domu.

Původní cihelné průčelí tohoto domu prokazatelně nebylo omítnuto a uplatňovalo strukturu i barevnost zdiva jako výtvarný motiv. Proto bylo rozhodnuto i tento nález uplatnit při nastávající úpravě a z toho důvodu rozepření domu musí zatím ještě setrvat a zachycovat statické závady, neboť zabezpečení průčelí lze provést až při celkové úpravě objektů, kdy bude provázáno s jeho vnitřními konstrukcemi.

Stavební vývoj pražských objektů je tedy značně složitý, a úměrně s tím se komplikují i problémy památkové ochrany. Je proto třeba dávat stále větší důraz na hloubkový průzkum, aby při rekonstrukci nebylo způsobeno více škody než užitku a aby se nezničily hodnoty skryté pod povrchem, a naopak se zajistilo jejich zhodnocení.

ROMÁNSKÉ NÁLEZY NA MALÉ STRANĚ

MILADA VILÍMKOVÁ
JOSEF HÝZLER

Vrátíme-li se dnes ke starší literatuře, uvědomíme si s podivem, jak se během posledních deseti let, díky soustavnému historickoarchitektonickému průzkumu

Starého Města pražského i Malé Strany, změnil obraz historického vývoje našeho hlavního města. Dr. Jiří Čarek ve svém díle o románské Praze (Románská Praha), vydaném v roce 1947, zaregistroval naprosto spolehlivě všechny tehdejší poznatky o pozůstatcích románské sakrální a profánní architektury v pražských městech. Zdálo se, že nic dalšího anebo lépe i nic významného nemůže už být v Praze objeveno. Listujeme-li dnes Čarkovou knihou, vidíme, že není takřka bloku, kde by se nebylo narazilo na nové, doposud neznámé fragmenty románské výstavby, často ojedinělého významu. Tak v areálu malostranské maltézské jurisdikce zná Čarkova „Románská Praha“ vlastně jen baziliku P. Marie pod řetězem, jejíž jižní apsida se fragmentárně zachovala v předsíni dnešního kostela. Zbytky celé stavby byly odkryty a poznatky o nich publikovány v roce 1902 (K. Fiala, A. Podlaha, Zbytky původní románské stavby v Maltézském chrámu na Malé Straně, Pam. Arch. XX, 1902—3, K. Fiala, Kostel Matky Boží pod řetězem s konventem rytířského řádu johanitů, Architektonický obzor VI, str. 11 a d.). O přilehlém špitálu panovalo ještě tehdy domněnky, že byl zbořen a nahrazen, až na stěnu po jižní straně dnešního nádvoří před kostelem, barokní novostavbou velkopřevorské rezidence. Ve skutečnosti se románské zdivo někdejšího špitálu (či komendy) zachovalo takřka v celém původním rozsahu, jak ukázal hloubkový průzkum prováděný v roce 1959 (publikoval Vl. Píša v článku „Jak rostla Praha“, Kniha o Praze 1960). Nadto byly objeveny románské fragmenty dalšího objektu johanitského komplexu severně od kostela P. Marie, ve dvoře domu čp. 286/III.

Je jistě pravda, že ve vlastním opevněném jádru někdejší maltézské jurisdikce bylo možno předpokládat další významné objevy pozůstatků stavební činnosti johanitů. Rozhodně by však sotva kdo očekával existenci románské výstavby v širší oblasti maltézské jurisdikce, přestože znění pramenů vlastně k této možnosti přímo poukazuje. Zmínku o založení kostela obsahuje však teprve Hájková kronika z první poloviny 16. století, která nebývá ani v tomto směru